

Markó Béla

*Despre natura
metaforelor*

Kriterion

MARKÓ BÉLA s-a născut la 8 septembrie 1951 la Tîrgu Secuiesc. După studii primare și medii în orașul natal, urmează cursurile facultății de filologie, secția maghiară-franceză, la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. În prezent este redactor la revista Uniunii scriitorilor „Igaz Szó”, care apare la Tîrgu Mureș. — Semnificative pentru arta poetică a lui Markó Béla sînt cuvintele scrise de poet pe clapa unuia dintre volumele sale : „Dar poate importantă nu e atît căutarea formei definitive, a celei corecte așadar, atîta vreme cît spectacolul imaginar sau real se descompune în semnificații posibile iar interpretarea cuprinde posibilitatea tuturor interpretărilor, ci Situația, cea pe care o putem numi și Situația Poetică.”

MARKÓ BÉLA

DESPRE

NATURA METAFORELOR

BIBLIOTECA KRITERION

apare sub îngrijirea lui Domokos Géza

MARKÓ BÉLA

DESPRE NATURA METAFORELOR

Versuri

Traducere și prefață de
PAUL DRUMARU

EDITURA KRITERION
București, 1989

Coperta de Ioana Dragomirescu-Mardare

Markó Béla

A szavak városában, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1974

Sárgaréz évszak, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár-Napoca, 1977

Lepkecsontváz, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1980

Az örök halasztás, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1982

Talanítás, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1984

ISBN 973—26—0077—2

PREFAȚĂ

Pe linia unei modernități care-și are deja, după cum bine se știe, clasicii ei, Markó Béla își construiește poemele în vederea obținerii acelei tensiuni disonante care se arată a fi o trăsătură comună artelor secolului nostru. Dacă acest tip de poezie abordează realități — sentimente, peisaje, întâmplări sau, mai bine zis, nuclee epice —, ea nu le acceptă ca surse de lirism, ci se exercită asupra-le obligându-le la metamorfoze nu o dată misterioase și adesea dramatice. Reflexul evocator, prin excelență nostalgic, este supus unui asemenea tratament într-o (falsă) Baladă despre cursa locală: „...și așa zice / că-l cunoașteți și pe ionică-bombonică avea de gît / lădița cu dulciuri și se flutura strigînd prin pomenita / cursă locală am să încerc să-l reînvii mai ȕpă / din cînd în cînd în mine: ioooniiicăăă-bomboniiicăăă! / ioooniiicăăă bomboooniiicăăă! ioooniiicăăă boooooomboooniiicăăă!” Și mai aproape de această viziune metamorfică (viziune pe care am putea-o numi în sensul flaubertian: stil) se află Marcó Béla în Balada unei alte' vieți: „și nici îngrozitoarea tautologie a vieții mele / straniețate scoasă cînd și cînd din fluxul domol nu e / decît presentiment și teamă ața unui cîntec ușor ne coase / visele de n-aș fi cel ce-am fost au ce m-aș'face / și dacă n-ai rămîne cea care-ai fost ce s-ar alege / de tine așa demonta Balada asta ca pe-un motor / ... / fiarele mute nichelul / cojit șuvița neagră fusta diafană și trandafirul ciung / de o aripă și trecutul...” —, pentru ca în Balada Timpului întors („doar ordinea ar trebui schimbată spre a se împlini Balada Timpului întors”) să ne ofere „cheia” — ironică, desigur, la acest nivel încă simbolic, dar deschizînd cu lirică naturalețe

broasca unei sintaxe insolite în poemele următoare, de pildă, în *Pe fluviul cu crocodili* — o meditație asupra condiției tehnicilor poetice — ori în „înscenarea” din finalul volumului (în orașul meu iubit).

Nu este inutil să atragem atenția că „textele” lui Markó Béla trebuie citite așa cum se citește natura filmată fie de organul vederii, fie de aparatul care-l imită. Poetul însuși atrage atenția asupra spectacolului real, numit „situația” sau „circumstanța poetică”. Întrucât libertatea interpretării este în același timp libertate a opțiunii, lumea prinsă în obiectivul poeziei, imobilizată pentru o clipă imaginară va fi repusă în mișcare conform legităților expresive, creatoare de sens. Rezultă de aici o gramatică, evident personală, al cărei scop e acela de a lumina relațiile care fac posibilă „circumstanța poetică”, de a sesiza, de a surprinde ce anume se află în interiorul, în spatele decorului, stării, situației, contextului existențial. Qu' est-ce que c'est? — titlul uneia dintre poeziile lui Markó — traduce, dacă forțăm puțin nota (dar, dacă nu „forțăm nota”, mai putem vorbi oare de cunoaștere?) programul său liric: ce-este-asta-care-este? Și cum ar fi dacă n-ar fi așa? Tatonarea ca procedeu în dinamica analogiei contribuie la punerea în contact a unor serii metaforice menite să lege vizunea, mai degrabă decît să conducă la ceea ce s-ar fi putut numi idee poetică. Tocmai de aici și repetițiile, anumite incongruențe (voite), asocierea extremelor, violența rostirii sau, dimpotrivă, derizoriul ei controlat. Markó Béla este un poet cult, care și-a însușit mai toate strategiile limbajului modern, de la suprarealism la lettrism și pînă la textualismul de tip „bricolaj”, nu însă pentru a le etala, ci, e de presupus, mai mult dintr-o firească și necesară curiozitate. El nu compune poeme cu program și nici texte menite să ilustreze sau să justifice o teorie sau alta. Știe prea bine că teoriile sînt poste-

rioare operei și că manifestele violent programatice, fie că au fost dezmințite în act, fie că, urmărite pînă la ultima lor consecință logică, s-au întors împotriva lumii omului, ca în cazul sîngeroasei bufonade a futuristului Marinetti. Jaloanele poeziei lui Markó Béla poartă amprenta umană a cunoașterii, indiferent de regnul din care provin. Cuvîntul nu se înalță și nu se coboară. Este în același timp pretutindeni și nicăieri. Metaforă, mijloc de comunicare, concept. Jaloanele poetului ne apar de-a lungul unuia dintre aceste drumuri ale numirii — ale uimirii? — al căror număr este nedefinit.

PAUL DRUMARU